

волонтерство, яке в сучасних реаліях стає частиною культури і світогляду української нації, та етика доброчинності загалом виступають ціннісним пріоритетом у формуванні особистості майбутніх лікарів, готових до здійснення своєї високої місії.

Література:

1. Сухомлинська О. В. Концептуалізація ідей про виховання моральності в сучасній Україні. *Шкільний світ*. 2015. Т. 4 (Вип. 708). С. 4 – 20.
2. Христенко О. Феномен жіночого християнського служіння у контексті сучасної філософії освіти. *European philosophical and historical Discourse*. 2018. Vol. 4. Issue 1. P. 31 – 38.
3. Misericordia. *Тернопільський національний медичний університет*. URL: <https://misericordia.tdmu.edu.ua/pro-nas> (дата звернення: 27.04.2021).

Ігор БОЧАР

*кандидат технічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ОСНОВ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Розумовий розвиток найчастіше визначають як сукупність знань, умінь і сформованих під час їх засвоєння розумових дій, а також довільне оперування ними у процесах мислення і пошуку, яке забезпечує оволодіння новими знаннями й уміньми в повному обсязі.

Серед показників розумового розвитку є розвиток мислення, яке може виявлятися через різні здібності (аналізувати, порівнювати, узагальнювати тощо). Одна з найважливіших здібностей, яка формується упродовж навчання, – спроможність студентів оволодівати різними способами розв'язання практичних завдань на теоретичному рівні, тобто здатність діяти подумки. Ця здатність – фундаментальна складова людського інтелекту, яка дає змогу людині діяти з предметами опосередковано, оперуючи їх образами (наочними, схематичними, знаково-символічними). Вона є психологічною передумовою будь-якої діяльності, забезпечуючи прогнозування, пошук способів досягнення мети й узагальнення результатів пошуку. Зокрема, той студент, який здатний діяти подумки, здебільшого вільно орієнтується у навчальних завданнях, уміє аналізувати їх умову, планувати хід розв'язування, краще контролювати й оцінювати різні способи досягнення вимог, які ставляться у завданні.

Починаючи обробку кожної наступної заготовки, він уважно перевіряє її на придатність, тобто вирішує питання, чи відповідає матеріал заготовки його марці, вказаній на кресленні, чи не бракована вона, чи достатні її розміри порівняно з заданими на кресленні розмірами майбутньої деталі. Така перевірка є прийняттям рішення, яке відбувається на основі порівняння та аналізу характеристик заготовки. Але відбувається все це приховано від стороннього спостереження.

Найпростішим елементом будь-якої розумової діяльності (причому і практичної, і словесно-теоретичної) вважається фундаментальний «будівельний» факт «поєднання-роз'єднування». Доведено, що перш ніж людина зможе «поєднати-роз'єднати» щось подумки, вона повинна обов'язково зробити це практично або хоч наочно. Тобто розумові дії викликаються практичними – між ними існує нерозривний взаємозв'язок. Але коли людина діє тільки практично, наприклад руками, то спостерігаючи за нею, можна побачити тільки її рухи. Розумовий бік активності – невидимий. Інша справа, коли вона починає розмірковувати, – тут уже впадає в очі насамперед розумова активність. Але розум аж ніяк не зводиться до вміння розмірковувати вголос. Більше того, розмірковування можуть бути й марними.

А чи властиві для учнів наведені особливості розумової діяльності у процесі виконання практичних завдань на уроках трудового навчання? Відповідь може бути тільки ствердною. Вже готуючись до виконання будь-якого практичного завдання в цілому і до виконання якоїсь конкретної трудової дії, намагаючись опанувати конкретний трудовий прийом, студенти весь час (інколи навіть не усвідомлюючи цього) подумки розмірковують. Більш повне уявлення про розумовий бік практичної праці може дати ознайомлення з елементарними розумовими діями, які найчастіше лежать в основі міркувань подумки. До таких дій слід віднести аналіз, порівняння, узагальнення, уявні перетворення та деякі інші. Названі дії (крім останньої) за своїм походженням становлять логічні операції.

Розглядаючи просторове мислення як основу розумової діяльності студентів на заняттях з основ охорони праці, доцільно розкрити деякі його специфічні особливості. Дуже часто поняття просторового мислення і просторової уяви ототожнюють, а інколи терміни, що означають ці мислительні процеси, застосовують як синоніми. Звісно, що схожість між процесами просторової уяви і просторового мислення є. Адже в обох випадках відбувається створення просторових образів. Крім того, і просторова уява, і просторове мислення відображають у свідомості людини ті об'єкти, які є предметом її практичної діяльності. Відмінність

між просторовою уявою і просторовим мисленням пов'язана, у першу чергу, із специфічністю кожного з цих процесів у перетворенні початкового образу, вже існуючого в уяві на даний момент, і його кінцевого результату. При функціонуванні просторової уяви відбувається безперервне перетворення початкового образу, яке завжди закінчується одержанням якогось нового, кінцевого образу. Певне місце у цьому перетворенні займають процеси розуміння, які психологи одноставно відносять до сфери мислення. Адже щоб розв'язати якусь практичну задачу, потрібно розібратись в її умові, зрозуміти й усвідомити її зміст, проаналізувати початковий образ, вимоги до його перетворення тощо. І все це підпорядковане активізації саме образів, регулюванню процесу уяви.

Щоб впливати на процес розумового розвитку студентів на заняттях з основ охорони праці, повинна відбуватись тісна взаємодія науково-технічних знань (які формуються у процесі ознайомлення з основами сучасного виробництва) з просторовим мисленням. Обов'язковою умовою здійснення такої взаємодії повинно стати спрямування просторового мислення на оперування технічними поняттями та уявленнями, які відображають предмети і процеси виробничої діяльності. Завдяки цьому і створюються належні умови для розумового розвитку студентів.

Важливим засобом забезпечення взаємодії науково-технічних знань із просторовим мисленням повинна стати система постійно-образних завдань (техніко-технологічних), спрямованих на розвиток в студентів:

- якостей, необхідних для розумової діяльності (спостережливість, уважність, просторова уява та інші);
- готовності до застосування в розумових діях графічних зображень як зорової опори на початковій стадії просторового мислення;
- потреби у застосуванні графічних знань та умінь для розв'язання технічних задач.

Тому, на наш погляд, майбутній учитель має необмежені можливості у виборі таких задач.